

İSMAİL GÜZELSOY

Değmez

roman

Sunuş

1998 yılında geçirdiği felç yüzünden bir daha yürüyemeyeceği kesinleşen Meddah Değil Efendi'nin arzusu üzerine, evlatlığı Yamalak tarafından teybe kaydedilmiş tanıklıklar ve Değil Efendi'nin notları bu kitabın ana malzemesini oluşturmaktadır. Değil Efendi'nin Anadolu kasabalarında anlattığı “mesel”lerin gerçek kahramanlarıyla yapılan bu sohbetler, okurun da birazdan fark edebileceği gibi, yakın dönem Türkiye tarihini anlamak açısından önemli malzemeler içermektedir. Bu bakımdan edebi bir eserden çok, sözlü tarih kaynağı olarak ele alınmasında yarar vardır. Edebi anlatım içeren bölümler bütünüyle Değil Efendi'nin ham notlarıdır.

Kitaba imzasını koymak istemeyen Yamalak'ın katkılılarından söz etmem gülünç olacaktır. Aksine, onun kitabına benim naçizane katkılarımdan söz edebiliriz. Yaşayan bütün taraflarla görüştüğü gibi, yaşamayan kahramanların yakınlarına ulaşan, bazen binlerce kilometrelik yolculuklar yapıp kayıtları derleyen kendisidir.

Tarih boyunca, zayıfların da mutlu olma hakkı için mücadele eden yiğit insanlara ithaf olunur.

“Sınırlar ki ölümden yaşama ayrılır, gölgeli ve muğlaktır.
Biri nerede başlar ve diğeri nerede biter kim söyleyebilir.”
Edgar Allan Poe

“Ruhun bir ırmaktır gülüm.”
Nâzım Hikmet

I. KİTAP
ŞEBİ YELDÂ

Aras Nehri, lacivert karanlığın içinde bir bütün olarak uza-
yıp giden iki ülkenin sınırını çizerek akıyordu. Faruk Ferzan,
nehirin üzerini kaplayan buz tabakasının altına sıkışıp kalmış-
tı. Buzun altından akan nehrin sesi boğuk bir hırıltı gibiydi,
karla kaplı ova dingindi. Günlerdir ayazın ve güneşin altında
kalarak billurlaşmış karın yüzeyinden yansıyan parlak ay ışığı
büyülü gecenin sırlarını sergiliyordu. Genç karga ışıklı gece-
nin içinden yalpalayarak uçarken, altındaki buz kaplı nehri
merak ve hayranlıkla izliyordu.

Rüyam uzun, göğe inci saçamam
Uyku derin, başka yurda kaçamam
Uyan deme, gündüzler üzer beni
Bu aralar çok deliyim, sus tamam

diye mırıldandı. Eski sahibi Süleyman'ın bazı geceler pen-
cerenin önündeki koltuğa oturup meydana bakarak melodik
bir sesle okuduğu bir şiirden aklında kalmıştı bu tuhaf dizeler.

Üzerinde uçtuğu Aras Nehri'ni örten buz tabakasının
çatladığı bazı noktalardan sızan su, karları eritmiş ve nehrin
mahrem dünyasını sergileyen pencereler açmıştı. Genç karga

çocukluk rüyalarıyla kıyaslayabileceği bir güzelliğin içinde süzülüyordu. Süleyman ona hep yalan söylemişti. (“Bir bok yok oğlum dışarıda, pencereden ne görüyorsan o işte! Eksiği var, fazlası yok...”)

Lacivertten siyaha koyulan sisli ufkun ardında yükselen Ağrı Dağı'nın ihtişamlı gövdesine bakarak uçarken, hemen altında büyük bir kavak korusu olduğunu fark etti genç karga. Yorgundu. Ani bir kararla alçaldı, son anda nehrin Sovyetler Birliği sınırındaki yaşlı bir dişbudak ağacına yöneldi. Ağacın ince, cılız bir dalını seçmişti. Yukarıda, hem Ağrı Dağı'nı hem de nehri rahat görebileceği bu ince dala konduğu anda şaşkınlıkla sendeledi. Tam karşısında, Türkiye sınırındaki son ağaç olan, yaşlı bir çınarın üzerindeki beyaz lekeydi onu afalatan. Gördüğü, kendisi gibi bir kargaydı ama o beyazdı ve başını yana eğmiş, sol gözüyle nehrin içindeki Faruk Ferzan'a sağ gözüyle de kendisine bakıyordu. Beyaz bir karga...

“Evvelden kargalar beyazmış, biliyor muydun?” demişti Süleyman. Daha çok küçüktü o zamanlar. Süleyman onunla sohbet eder, ona şiir okur, dünyayı; insanları ve kargaları anlatırdı.

“Peki neden siyah olmuşuz sonradan?” demişti.

“Ne bileyim oğlum, hatırlamıyorum. Bir götlük yapmışsınız illaki, Allah da sizi karartmış. Öyle bir şeydi. Hoş, sen kara da sayılmazsın ya!”

“Ben kara değil miyim?” demişti ürpererek.

“Kara, beyaz ne fark eder, önce adam olacaksın. Renk sonranın işi. Haydi yemeğini ye de sana askerde başımdan geçen bir olayı anlatayım. Gerçek bir olay, masal değil,” demişti Süleyman.

Ne güzel günlerdi, Süleyman ona şiirler, hikâyeler okur, müzik dinletirdi. Merak ettiği pek çok şeyi sabırla açıklardı,

öyle ki bazen Süleyman'ın konuşmalarından yorulup uyuya kaldığı bile olurdu. Şimdi de yorgundu tek gözlü, genç karga. Rüzgâra karşı uçmaktan, hayal kırıklığından ve yalnızlıktan yorulmuştu. Bir tek merak etmekten yorulmuyordu. Süleyman haklıydı (“Sadece yemek yiyor, merak ediyorsun. Başka bir dalgan yok mu lan senin?”) Şimdi de neden bazı kargaların beyaz kaldığına takılmıştı.

“Gel,” diye bağırdı beyaz karga. Tam dalıp gitmek üzereyken duyduğu bu sesin, ağır ağır içine süzüldüğü rüyadan mı yoksa gerçekten karşısındaki beyaz kargadan mı çıktığını anlamak için başını dikeltip bir süre karşı kıyıda ki ağaçların ürkütücü, kıpırtısız gölgelerine bakındı. Beyaz karga daha yumuşak bir sesle, “Gelsene,” diye tekrarladı. Tek gözlü erkek karga Türkiye-Sovyetler Birliği sınırını geçip, ay ışığının altında görkemli bir ışıltının içinden kendisini izleyen dişi, beyaz karganın yanına kondu. Heyecanlandığı zamanlarda hep yaptığı gibi gagasını genişçe açıp ıslıklı bir sesle hızlı hızlı soludu. Beyaz karga aldırılmaz görünmeye çalışarak yan gözle onun bu tuhaf hâlini inceledi bir süre. Gülünç bir şey yapıyordu. Kargadan çok insana yakışan bir hareketti o.

“Bu civarlardan değilsin. Nereden geliyorsun, hangi kolonidensin?” dedi sonra.

“Ben,” dedi erkek karga, duraksadı ve “Ben...” dedi ve yeniden gagasını açıp başını yan çevirdi.

“Evet, sen?” dedi beyaz karga.

“Ben...”

“Evet?”

“Koloni ne ki?”

“Koloni ne mi? Koloninin ne olduğunu bilmiyor musun sahi?” dedi beyaz karga. Şaşırılmıştı. Hareketleri kadar konuşması da tuhaftı bu yabancıнын.

“Ben... Az biliyorum. Her şeyi biliyorum ama her şeyi az biliyorum. Bazı şeyleri daha az biliyorum geri kalanları da hiç bilmiyorum,” dedi siyah karga.

Konuşması artık bir sayıklamaya dönüşmek üzereydi ki beyaz karga onu susturdu: “Koloni, yani kimlerle yaşıyorsun? Ailen, kardeşlerin, dostların... Anladın mı, onu soruyorum?”

“Haa, koloni! Koloni desene. Kolonim yok,” dedi siyah karga, bir süre durakladı. Soluk soluğaydı hâlâ. Düşünüyor gibi yaptı, gagasını yine açıp ıslıklı bir sesle soluk alıp verdi ve “Süleyman vardı ama o da şey etti,” dedi. Başını yana eğdi, sessizliğe gömüldü. Beyaz karga başını çevirip bir daha baktığında, genç konuğunun sol gözünün olmadığını gördü. Ay ışığının altında, yakından bakınca fark edilebilen o ürpertici oyuğu görmezden gelerek önüne döndü. Onun uçarken sürekli yalpalamasının nedenini anlamıştı. Şaşkınlığını ve içinde uyanan merhameti saklamaya çalışmak için neredeyse fısıltıyla, cevabını bildiği o anlamsız soruyu sordu: “Süleyman bir insan mı?”

“Evet, Süleyman insan; koloni değil. Kolonim yok. Belki evvelden olmuştu ama...”

“Anladım, tamam tamam. Bir ismin var mı?” dedi beyaz karga.

“Var,” dedi genç konuk sevinçle. Bazı soruların cevabını biliyordu demek ki.

“Anladım, bir ismin var yani. Çok güzel,” dedi beyaz karga.

“Evet. Çok güzel.”

“Hım...”

“Senin bir ismin var mı?” dedi siyah karga.

“Evet ya, benim de var... İsmim.”

Sert bir rüzgâr esti. Beyaz karga Aras Nehri'nin ortasında buzulun içinde salınıp duran Faruk Ferzan'a baktı yeniden. Buzun altına kısılmış nehir öfkeli bir hırıltıyla akarken ko-

rudan geçen rüzgârın yarattığı, fısıltıyı andıran sesler bazen yükselip nehri bastırarak kadar gür bir uğultuya dönüşüyordu. Siyah karga, derin bir uykudan uyanmışçasına, neredeyse bağıarak, “Nevırmor,” dedi.

“Ne?”

“İsmim Nevırmor,” dedi siyah karga.

“Ne güzel bir isim. Bir anlamı var mı?”

“Evet. ‘Nevır’ yüz rengi demekmiş, ‘mor’ da bildiğın mor renk işte. Yani mor yüzlü...”

“Hoşmuş. Ben de Simsiyah,” dedi beyaz karga.

“Simsiyah mı? Simsiyah?..” Nevırmor kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Tünedikleri dalın üzerinde sekiyor ve zıplıyordu. Yukarıdaki dallardan savrulan kar öbekleri üzerlerine yağmaya başlamıştı.

“Hayrola, neden böyle neşelendin ki?” dedi Simsiyah.

“Çünkü sen bembeyazsın ama adın...” dedi Nevırmor ve bundan sonra söyledikleri karın yapraklara çarparak düşerken yarattığı hışırtı yüzünden duyulamadı.

“Nevırmor, sim nedir biliyor musun? Sim gümüş demektir. Gümüş beyazdır ama iddia ettiğın gibi bembeyaz da sayılmaz; tam olarak benim tüylerimin rengindedir. Kara bak şimdi, kar beyaz değil mi? Bir de bana bak, anladın mı farkı? Gördüğün gibi gagam da siyah. O yüzden ismim Simsiyah. Sim tüylerimin, siyah ise gagamın rengi. Gülünecek bir durum yok yani.”

Nevırmor başladığı gibi kahkahasını ani, hıçkırığı andıran bir iç çekişiyile sonlandırdı ve “Neden beyazsın peki, hiç götlük yapmadığın için mi?” dedi bir solukta.

Simsiyah ürperdi ve şaşkınlıkla dönüp yanındaki tek gözlü, kavruk gence baktı.

“Ne demek bu şimdi? Nasıl konuşuyorsun sen?”